



RMK AASTARAAMAT 2012



ORGANISATSIOONIST 3-17

RMK lühidalt	3
Aasta numbrites	4
Juhatuse esimehe pöördumine	6
Aasta sündmused	8
Töötajaskond	12
Autahvel	14
Uuringud	15
Koostööprojektid	16

METSADE MAJANDAMINE 18-29

Aasta numbrites	18
Riigimetsa tagavara	20
Ülevaade metsamaast	20
Metsa majandamise kavad	21
Raietööd	21
Metsauuendus	22
Puiduturustus	24
Liiva ja kruusa kaevandamine	26
Karjäärade metsastamine	26
Prügikoristus	27
Metsatulekahjud	27
Jahindus	28

LOODUSKAITSE 30-37

Aasta numbrites	30
Riigimetsa jaotus	32
Kaitsealad	32
Kaitsealused liigid	33
Vääriselupaigad	34
Looduskaitsetööd	34

KÜLASTUSKORRALDUS JA LOODUSHARIDUS 38-47

Aasta numbrites	38
Looduses liikumise võimalused	40
Matkatee	42
Loodusharidus	44
Sagadi metsakeskus	45
Elistvere loomapark	46
Pärandkultuur	46
Jõulukuused	47

TEADUSTEGEVUS 48-53

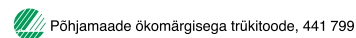
Aasta numbrites	48
Rakendusuringud	50
Stipendiumid	53

MAJANDUSKOKKUVÕTE 54-59

Bilanss	56
Kasumiaruanne	58
Vandeauditiitori aruanne	59

FOTODE AUTORID 60

AASTARAAMAT 2012

**RMK**

Viljandi mnt 18b
11216 Tallinn, Eesti
Telefon +372 676 7500
www.rmk.ee

Tekstid: KPMS
www.kpms.ee

Disain: loovagentuur Pult
www.pult.ee

Trükikoda Ecoprint
kaanepaber Rives Linear Bright White
sisupaber Arctic Volume White

RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste ning rikkalike looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja.

RMK ülesanne on teenida riigile metsa majandades tulu ning tagada suurima metsaomanikuna puiduturu stabiilsus. Sama tähtsad on ka ülesanded, mis ei too otsest majanduslikku tulu, küll aga kasu muul moel: tasuta puhkevõimaluste loomine, loodushariduse jagamine, looduskaitsetööde tegemine jms.

Viis RMK tegevusvaldkonda on:

- metsahaldus
- metsamajandus
- puiduturustus
- külastuskorraldus ja loodusharidus
- taimla- ja seemnemajandus

RMK-s töötab üle 800 inimese. Lisaks annab RMK lepingute alusel tööd mitmele tuhandele eestimaalasele.

RMK koosseisu kuuluvad Elistvere loomapark, Sagadi metsakeskus, Tartu puukool ja 70% Eesti-Soome ühissettevõttest Eesti Metsataim.



ISO 14001
ISO 9001



Märk
vastutustundlikust
metsamajandusest

RMK-le on omistatud keskkonnanjuhtimissüsteemi ISO 14001 ning kvaliteedi-juhtimissüsteemi ISO 9001 sertifikaadid, samuti säästva metsanduse sertifikaadid FSC ja PEFC.

AASTA NUMBRITES

RMK hallatav riigimaa
... sellest metsamaa

1 144 164 ha
852 843 ha

Töötajaid

810

Käive
Kasum
Omanikutulu riigieelarvesse
Maamaks

135,8 mln eurot
19,1 mln eurot
45,8 mln eurot
4 mln eurot

Uut metsa rajatud
Metsataimi istutatud

6501 ha
17,4 mln

Külastusi RMK puhke- ja kaitsealadel

1,6 mln

ORGANISATSIOONIST

JUHATUSE ESIMEHE PÖÖRDUMINE



Aigar Kallas

Teelolek

15. juulil asus esimene rühm julgeid matkaselle Oandult teele, et kümne päevaga Eestimaa läbi käia ja lklasse välja jõuda. Aga suvi oli teadagi milline! Esimese matkapäeva lõppedes hüpati läbimärgade ja üleni poristena Valgejõkke end „kuivatama”. Seejärel püstitati alt üles sadava vihma käes telgid ning valmistati päeval korjatud seentest priimusel õhtusöök. Nõmmeveski telkimisalal ainsaks kuivaks kohaks osutunud laavu all peeti külg külje kõrval hommikuni vastu. Oli selge, et selle seltskonnaga võib minna kasvõi maailma lõppu!

Päris nii kaugemale välja minna polnud tarvis, aga Lahemaalt Läti piirini kulgenud 370-kilomeetrine RMK matkatee sai jalgsi, maastiku- ja tõukerastel, kanuudes ja hobuste seljaski läbi käidud. Matkatee avamine oli kahtlemata üks RMK 2012. aasta tähtsündmusi. Kindlasti soovitan igal eesti-maalasel see rada läbi käia, kasvõi paarikilomeetriste lõikude kaupa ning võtku see või aastaid!

Teine teekond, millele tagasi vaadates on põhjust uhkust tunda, on RMK ja riigimetsanduse kujunemise lugu. 2012. aastal täitus RMK loomisest

15 aastat. Kui tähte närida, siis moodustati RMK metsaseadusega küll 1999. aastal, aga tegelik töö organisatsiooni ülesehitamisel algas juba kaks aastat varem – siis, kui Metsaameti poolt ellu kutsutud Metsanduse Arenguprogramm tegi ettepaneku jaotada riigi ülesanded eri ametkondade vahel ära.

Need 15 aastat on olnud pingelised ja RMK on selle ajaga palju muutunud, ent tänase organisatsiooni toimimisega võib kindlasti rahul olla. Majandame metsa tulukalt, samas nii, et ka tulevikus metsad ühiskonnale tänasega võrreldes samasuguses mahus hüvesid pakuvad. Puidu tootmise kõrval on meie jaoks oluline riigimetsa avatuna hoidmine kõigile, kel soov metsaande korjata või looduses puhata.

2012. aastat jääb meenutama rekordiline istutatud puude arv ja tavalisest pikem periood, mil seda uuendustööd tehti – mulda sai 17,4 miljonit taime ning metsa istutati seekord ka sügisel. Suurenes taimetoodang, tehti rohkem metsahoodustöid ning ka metsamaterjali müüdi enam kui kunagi varem. See ning plaanitud kopsakam kasum lubasid eraldada riigieelarvesse dividendidena ja sellelt makstud tulumaksuna ligi 46 miljonit eurot, mis omakorda tähendab, et riik omanikuna pole RMK-st kunagi ühes aastas rohkem tulu saanud.

Muidugi ei saa tulu mõõta vaid rahas. Tõeline tulukus ning tarkus seisneb selles, kui hoiame, kasutame ja arendame kõiki neid väärtusi, mida

riigimets meile pakub. RMK tegevuste läbimõelduse ja tulevikku suunatuse tõestusena tahan välja tuua kaht asjaolu. Esiteks võtsime vastu kaheksa metskonna pikaajalised metsa majandamise kavad. Ja teiseks – suutsime esimesed RMK teadusnõukogu poolt toetatud uurimisprojektide tulemused ellu rakendada. Nii nagu praegu maaparandussüsteemide rekonstrueerimisel, nii loodame ka teiste metsakasvatuse- ja looduskaitsetööde läbiviimisel edaspidi senisest enam kasutada kaasaegsete teadustööde tulemusi.

„Mets on rohkem, kui mõistame mõõta,” kõlavad read Vladislav Koržetsi ja Riho Sibula koostöös valminud laulus. Vaatamata sellele, et näiteks Ameerikas peetakse metsatöölise ametit rahva-küsitlustes kõige vähem hinnatumaks, teevad riigimetsas loodud 4000 ja enam töökohta RMK endiselt üheks hinnatumaks tööandjaks Eestis. 2012. aastal lisandus sellele teadmise, et RMK-d peetakse ka konkurentsitalt usaldusväärseimaks keskkonnaorganisatsiooniks. Anname endast oleneva, et seda usaldust ka edaspidi väärida!

Olulisim 2013. aastal:

- Kuuseseemnete varu taastamine
- Uue metsa inventeerimise ning metsamajandustööde planeerimise süsteemi loomine
- Metsa majandamise kõrval ka looduskaitsetööde muutumine meie põhitegevuseks

AASTA SÜNDMUSED

Jaauanuaris...

... sõlmis RMK koostöölepe Kõrvemaa neliküritusega, mis kannab järgmisel kolmel aastal RMK Kõrvemaa nelikürituse nime.

... võõrustas RMK lumises metsas lasteaia- ja koolilapsi, kellele tutvustati tasuta õppeprogrammide käigus talvise metsa võluseid.

Veebruaris...

... esitleti Tartu teadusseminaril RMK poolt rahastatud teadusuuringuid. Sarnane seminar korraldati koostöös ülikoolidevahelise maateaduste ja ökoloogia doktorikooliga ka detsembris.

... tänas Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit RMK-d selle eest, et loodusrajad on tehtud läbitavaks ka liikumisabivahendeid kasutavatele inimestele.

... pikendati järgmiseks viieks aastaks RMK-le omistatud rahvusvahelist FSC metsa- sertifikaati.

... avati AHHA Tallinna filiaalis näitus „Ahhaa, jäätisega metsa!“, kus sai seigelda RMK mudelmetsas ning uudistada ajaloolisi jäätise valmistamise masinaid.

Märtsis...

... andis Toomas Hendrik Ilves RMK pärandkultuuri- spetsialist Triin Kusminile üle presidendi rahvaluule- preemia.

... toimus RMK interaktiivne metsaviktoriin koolidele esmakordselt ka vene keeles, kokku võttis sellest osa 8762 õpilast 225 koolist.

Aprillis...

... viisid kevadised loodus- õppeprogrammid noori nii tärgava kevade kui metsatöödega tutvuma.

... pandi riigimetsa kasvama rekordkogus puid. Kokku istutati maha 17,4 miljonit taime, neist ligi miljon sügisel.

Mais...

... toimus 15. loodusfoto- võistlus „Vereta jaht“, mille parimaks tabamuseks tunnistati Kaido Haageni veetalune foto haugist.

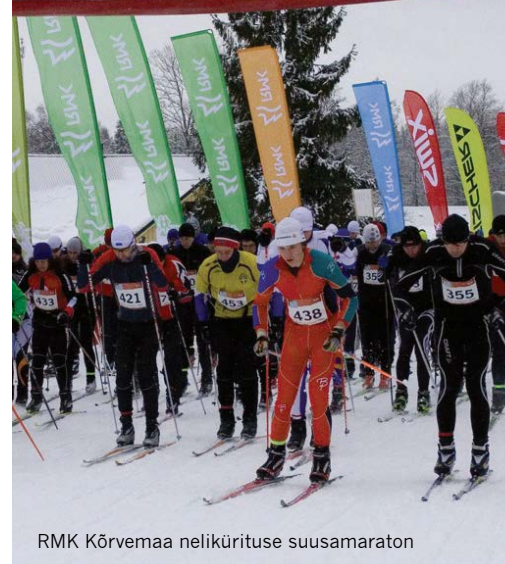
... sai RMK 2011. aasta reklaamikampaania kolm auhinda „Kuldmuna“ konkursil.

... läks lahti Eestimaa Looduse Fondi ja RMK ühine talguhooaeg, aasta jooksul osales 20 talgul üle 300 vabatahtliku.

Tähtis pole võit, vaid metsasõit.



www.rmke.ee



RMK Kõrvemaa nelikürituse suusamaraton



Jäljed metsanäitusele



Metsapeatus



Loodusrada Nõval



Triin Kusmin



Talgupäev Mustojal



„Vereta jaht“ võidutöö



RMK matkatee



Metsauuendus



Seenepäevad Päärn metsamajas



Binokulaar ja Vernier LabQuest andmekoguja Sagadi looduskoolis



Sagadi looduskooli õppeklass



Loona mõis

Juunis...

... pälvis Eesti Maaülikooli tudeng Kaupo Valb oma hakk-puiduteemalise magistritöö eest RMK-lt 700-eurose preemia.

Juulis...

... avati 370 kilomeetri pikkune kogu Eestit läbiv RMK matkatee, mille ettevalmistamiseks kulus üle kümne aasta.

Augustis...

... leidsid RMK Sagadi metsakeskuses aset üheksandad puupäevad, mis töid seekord kohale lausa tuhatkond huvilist.

... avati Sagadi mõisapargis Eesti Film 100 projekti raames „Sajandi sada võttepaika“ infotahvel.

... otsustas RMK nõukogu, et juhatuse esimehena jätkab järgmisel viiel aastal Aigar Kallas, kelle ettepanekul kinnitati juhatusse taas ka Tavo Uuetalu ja Tiit Timberg.

Septembris...

... autasustati Eesti konkurentsivõimelisemaid ettevõtteid, RMK saavutas põllu- ja metsamajanduse kategoorias kindla esikoha ja tuli üldarvestuses kuudandaks.

... toimusid RMK looduskeskustes seenepäevad ja korraldati seenenäitusi.

... said kaheksa RMK metskonda pikaajalise metsamajandamise kava aastani 2021. Ülejäänud üheksa metskonna kavad valmivad 2013. aasta kevadel.

Oktoobris...

... avas külastajatele ukсед põhjalikult renoveeritud Sagadi looduskool.

... tunnustas Säästva Eesti Instituut rohemajanduse edendajaid, riigi osalusega ettevõtetest toodi esile RMK.

Novembris...

... ilmus trükist riigimetsanduse ja RMK kujunemisest kõnelev põhjalik raamat „RMK 15 – metsaks kasvamine“, autoriks Vaike Pommer.

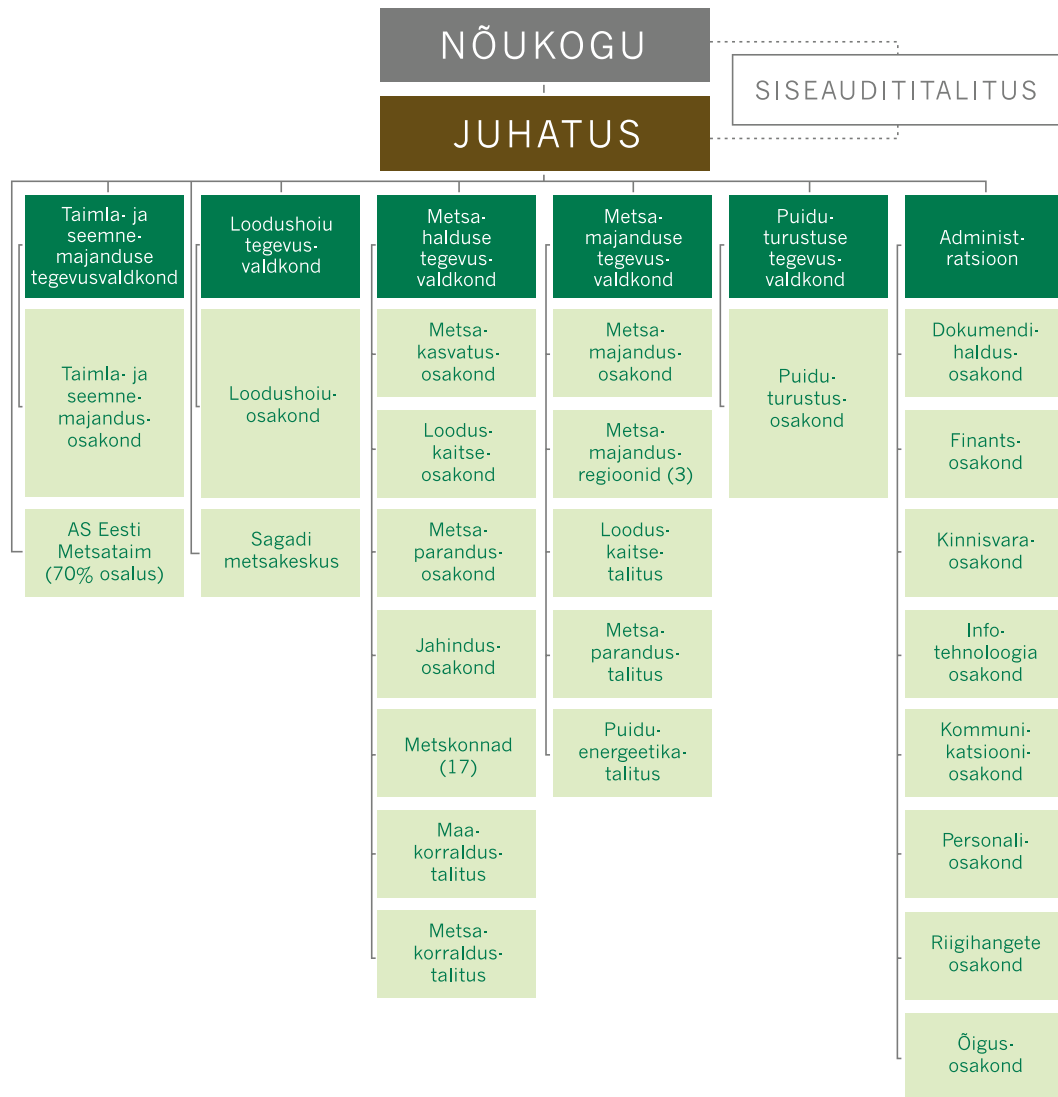
... jagas RMK Eesti Maaülikooli magistrantidele ja doktorantidele välja stipendiume 16 000 euro väärtuses.

... läbis põhjaliku värskenduskuuri Vilsandi rahvuspargis asuv Loona mõis, kus tegutseb rahvusparki keskus ja RMK infopunkt.

Detsembris...

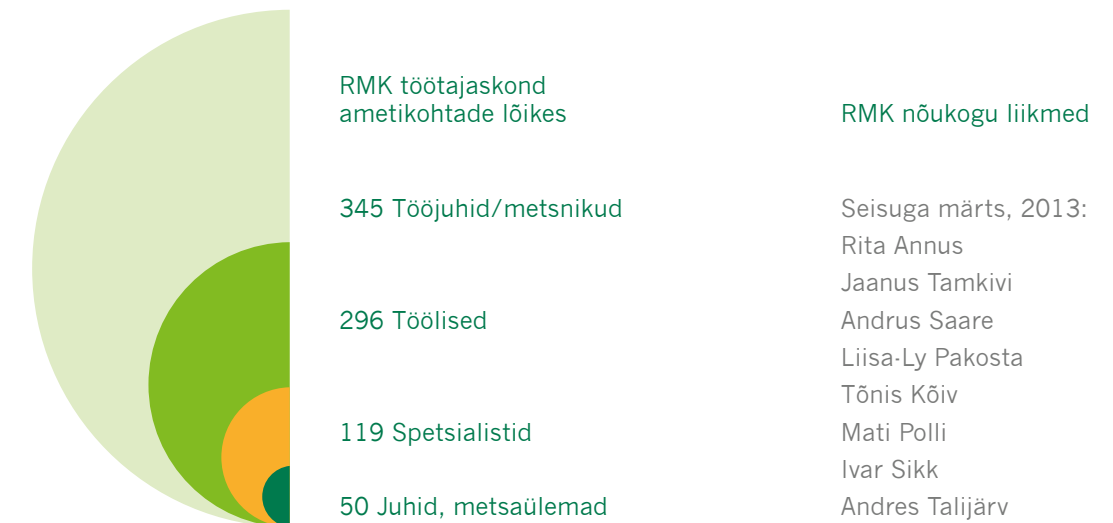
... sai valmis RMK mobiilirakendus sobiva jõulukuuse leidmiseks.

... jõudis riigimetsast Eesti kodudesse üle 7600 jõulukuuse.



TÖÖTAJASKOND

Riigimetsas tööd saavad inimesed



AUTAHVEL

Aasta jooksul pälvisid RMK ja tema töötajad mitmeid ilusaid tunnustusi.

Kõrge koht konkurentsiedetabelis

EASi konkursil „Ettevõtluse auhind 2012” saavutas RMK põllu- ja metsamajanduse kategoorias kindla esikoha.

Üldises Eesti ettevõtete konkurentsivõime edetabelis tuli RMK kuuendaks.

Pingerea panevad kokku Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ning Eesti Tööandjate Keskliit, järjekorras juba kümnes edetabel võrdles enam kui 500 Eesti ettevõtet. Auhinnad anti üle pidulikult tseremoonial Estonia kontserdisaalis.

Auhinnad metsa-aasta kampaaniale

RMK 2011. aasta kampaania „Kohtume metsas!” sai loovkommunikatsiooni konkursil „Kuldmuna 2012” kolm auhinda. Kuldmuna vääriliseks hinnati metsa-aasta kampaania terviklahendit ning raadioreklaami, välireklaami kategoorias sai hõbemuna „Metsapeatuse” erilahendus.

Terviklahendusi hinnanud žürii esinaine Olga Peresilla sõnul oli RMK kampaania žürii abso-luutne lemmik, sest sõnum pandi elama sedavõrd erinevates meediakanalites. „Keeruline on ette kujutada inimest, kes kõnniks rahulikult mööda

bussipeatusest, mille katusele on istutatud kuused. Või inimest, kes jätkaks tähelepanuta loomajäljed tänavatel, mis viisid metsanäitusele,” sõnas Peresild. Auhinnad anti üle Pärnu turundus-konverentsil.

Lisaks kuulutati RMK metsa-aasta kampaania turunduskonverentsil „Password” 2011. aasta meediateo peaauhinna vääriliseks ja parimaks ka brändingu-kategoorias.

Kampaania loovlahendused töötas välja reklaami-agentuur IDEA ning meediakampaania meedia-agentuur Mediapool Vizeum.

President pärjas pärandkultuurispetsialisti

President Toomas Hendrik Ilves andis RMK loodushoiuosakonna pärandkultuurispetsialist Triin Kusminile üle Eesti Vabariigi Presidendi 2011. aasta rahvaluulepreemia.

Triin Kusmin on RMK-s pärandkultuuriga tegelenud alates 2004. aastast. Selle käigus on ta metsanduslikku pärandkultuuri uurinud põhjalikult ja pühendunult ning ka kolleegide silmaringi tublisti avardanud. Triin on pärandkultuuri inventuuride põhjal koostanud mitmeid raamatuid, mis avavad puhkealade külastajatele uue tahu, mida looduses liikudes avastada. Kokku pälvis presidendilt kõrge tunnustuse neli inimest.

RMK edendab rohemajandust

Säästva Eesti Instituut tunnustas Eestis tegutsevaid rohemajanduse edendajaid, riigi osalusega ettevõtetest toodi esile RMK. Auhinda üle andes kiideti RMK poolt pakutavaid võimalusi riigimetsa avalikuks kasutamiseks ning ettevõttes rakendatavaid säästva metsanduse standardeid ja keskkonnajuhtimissüsteemi.

Säästva Eesti Instituut jagas rohemajanduse auhinda välja esmakordselt, need anti üle kõrgetasemeliste esinejatega Säästva Arengu Foorumil.

UURINGUD

Usaldusväärsus ja hoolivus

2012. aastal läbi viidud uuringutest selgub RMK tugev positsioon tööandja ja keskkonnavaldkonnas tegutsejana.

TNS Emori uuringu „Tööandjate maine ja töötajate ootused” kohaselt on RMK endiselt hinnatuim tööandja nii maapiirkondades kui töötavate inimeste hulgas. RMK jagas esikohta Eesti Energiaga.

Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuringust, mille viis läbi Turu-uuringute AS, selgus RMK vaieldamatu liidripositsioon keskkonnainstitutsioonina. RMK-d peeti kõige usaldusväärsemaks keskkonna-organisatsiooniks Eestis, kusjuures kahe aasta taguse ajaga võrreldes oli positsioon märkimisväärselt paranenud.

Liikumispuudega inimeste tänu

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit tunnustas oma iga-aastasel tänuüritusel RMK-d selle eest, et paljud loodusrajad ja puhkeobjektid sobivad ka liikumisabivahendeid kasutavatele inimestele.

Erivajadustega inimestele looduses liikumise taristu arendamisega kavatseb RMK ka edaspidi tegeleda. Näiteks looduskeskuste puhul pööratakse tähelepanu sissepääsudele, tualettruumidele ja liikumisele väljapanekutel; looduses on olulised pääsud vaatlustornidesse ja liikumisrajad.

Etteantud nimekirja alusel reastades järgnesid RMK-le Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut, Keskkonnainspeksioon, Keskkonnateabe Keskus, Maa-amet, Keskkonnaamet ja Keskkonnaministeerium.

TNS Emor uuris, kuidas on viimase kahe aastaga võrreldes muutunud RMK maine. Selgus, et see on muutunud selgemaks, sest spontaanselt osati rohkem kirjeldada nii RMK tegevusvaldkondi kui asutusega seonduvaid emotsioone. Maine kõige tugevamateks omadusteks peeti usaldusväärsus ja hoolivus, rohkem kõhklusi tekkis vastajatel RMK tegevuse efektiivsuse hindamisel. Varasemast veelgi positiivsemalt tuli esile puhkekohtade ja matkaradade rajamine.

KOOSTÖÖPROJEKTID



Tervislikud eluviisid

RMK alustas koostööd Eesti üheks populaarsemaks rahvaspordiürituste sarjaks kujunenud Kõrvemaa neliküritusega. Võistlussarja kuuluvad suusamaraton, kevadjooks, triatlon ja rattamaraton ning kolmel järgmisel aastal kannab see RMK Kõrvemaa nelikürituse nime.

2012. aastal osales võistlustel üle 3500 täiskasvanu ja 600 lapse. RMK Kõrvemaa neliküritusel kaasalõõmine on jõukohane igähele, kes soovib sportlikult nädalavahetust veeta. Võistlussari toimub Põhja-Kõrvemaa mitmekesisel ja kaunil maastikul, RMK hallatavatel maadel ja metsades.

Teine mastaapsem koostöö seob RMK-d metsameeste meeskooriga Forestalia, kes tähistas 2012. aastal oma 40. juubelit ja andis sel puhul kontserte Raplas, Viljandis ja Tartus.

Lisaks pani RMK õla alla järgmistele ettevõtmistele ja organisatsioonidele:

Metsanduse ja puidukasutuse propageerimiseks:

- MTÜ Halulaev, ajaloolise kahemastilise kaljase ehitus

- Eesti raiemeistrivõistlused
- Eesti Metsaselts, metsanädala korraldus
- Varbola puupäevad
- Eesti Puitmajaliit, palkmajaehitajate kutsevõistlus

Loodusteadlikkuse ja keskkonnahoiu suurendamiseks:

- Ökomeedia (www.bioneer.ee)
- Vereta Jaht
- ilusa muusika festival Schilling
- Eesti Kontsert
- armastusfilmide festival tARTuFF

Noorteprojektid:

- noortekonverents „Lahe Koolipäev”

Vene elanikkonnani jõudmiseks tehti koostööd Raadio 4-ga ning ajalehtedega MK-Estonia ja Põhjarannik, kus olid eetris või ilmusid regulaarselt metsandusteemalised rubriigid. Koostöös MK-Estonia ja telekanaliga Pervõi Baltiiski Kanal toimusid teistkordsed metsa-istutustalgud. RMK osales metsatalguga kogupereüritusel „Kaevurite päev” Toilas Oru pargis ning kinkis kaunid jõulukuused olulisematele vene kultuurikeskustele Tallinnas.



RMK Kõrvemaa neliküritus koosneb kevadjooksust, triatlonist, suusa- ning rattamaratonist. Kevadjooksust võttis osa ligi 1500 spordisõpra.

AASTA NUMBRITES

Riigimetsa tagavara 153 mln m³
Uuendatud metsa ala 6501 ha
Istutatud puid 17,4 mln

Valgustusraie 16 481 ha
Harvendusraie 11 895 ha
Uuendusraie 8606 ha

Müüdud puit 3,1 mln m³
... sellest metsamaterjal 2,8 mln m³
... sellest hakkpuit ja raidmed 0,3 mln m³

Tulu puidu müügist 131,4 mln eurot
... sellest metsamaterjali müügist 121,2 mln eurot
... sellest hakkpuidu ja raidmete müügist 10,2 mln eurot

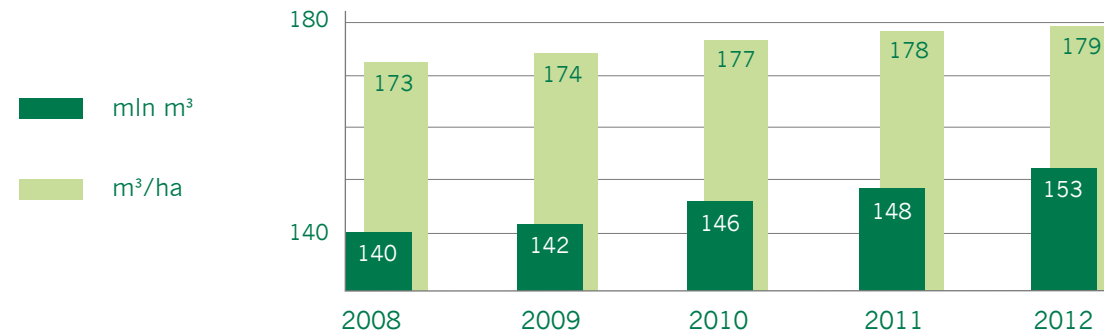
Realiseeritud metsaseeme 1068 kg
Varutud uus seeme 663 kg
Seemnevaru kogujääk 2750 kg

Rekonstrueeritud ja uuendatud
maaparandussüsteeme 9914 ha
RMK hallatavaid maaparandussüsteeme kokku 444 205 ha
Rekonstrueeritud ja uuendatud metsateid 226 km
RMK hallatavaid metsateid kokku 8107 km
Metsaparandustööde maksumus 15,8 mln eurot



METSADE MAJANDAMINE

RIIGIMETSA TAGAVARA



ÜLEVAADE METSAMAAST

RMK metsamaa pindala ja tagavara puuliigiti

Puuliik	Pindala		Tagavara		
	ha	%	m³	%	m³/ha
Mänd	373 001	43.7	74 605 000	48.8	200
Kask	248 175	29.1	39 823 000	26.1	160
Kuusk	178 432	20.9	29 066 000	19.0	163
Haab	27 979	3.3	4 951 000	3.2	177
Sanglepp	13 372	1.6	2 556 000	1.7	191
Hall lepp	7884	0.9	1 113 000	0.7	141
Teised	4000	0.5	676 000	0.4	169
Kokku	852 843		152 790 000		179

METSA MAJANDAMISE KAVAD

Metskonnad said arengukavad

Kaheksa RMK metskonda said endale pikaajalised metsa majandamise kavad, ülejäänud üheksa valmisid 2013. aasta kevadel. Arengukavad annavad ülevaate antud piirkonna riigimetsa varudest, planeeritud raiemahjust, maakasutusest, metsakasvatusest ja istutusmahjust, looduskaitsest ning puhkevõimalustest.

RMK peamine põhimõte riigimetsa majandades on teha seda nii, et ka tulevased põlvkonnad võiksid metsast saada hüljesid kasutada vähemalt samal

määral kui meie praegu. Arengukavad aitavad RMK tegevust tutvustada pikemas ajahorisondis ning on kinnituseks selle jätkusuutlikkusest.

Esimesed kaheksa metsa majandamise kava valmisid Läänemaa, Lääne-Virumaa, Põlvamaa, Pärnumaa, Raplamaa, Valgamaa, Võrumaa ja Vändra metskonna tarvis. Kavade tutvustamiseks korraldati huvigruppidele maakondlikke infopäevi, dokumentidega saab tutvuda nii RMK kodulehel kui metskondades.

RAIETÖÖD

Raie riigimetsas (ha)

	2008	2009	2010	2011	2012
Uuendusraie	6068	7324	8293	8340	8606
Harvendusraie	9308	8597	11 136	13 602	11 895
Sanitaarraie	3461	7610	6174	7487	10 362
Valikraie	9	0	2	0	0
Raadamine	905	702	421	1107	551

METSAUUENDUS

Metsauuendus	2008	2009	2010	2011	2012
Maapinna mineraliseerimine, ha	3500	3585	4120	5226	4426
... sellest looduslikule uuenemisele kaasaaitamiseks	287	504	249	529	446
Metsakülv ja istutus kokku, ha	4886	4211	4410	4930	6188
... sellest külv, %	16	13	20	8	9
... sellest istutus, %	84	87	80	92	91
Looduslikule uuenemisele kaasa aitamine, ha	141	141	217	258	313
Metsauuendamise täiendamine, ha	1768	1630	2177	2197	2205
Istutatud taimi, mln	10	10	10	13,4	17,4
... sellest konteinertaimed, %	40	34	33	36	26
Metsauuenduse hooldamine, ha	13 700	12 057	13 391	15 978	18 751
Noorendike hooldus (ha)	2008	2009	2010	2011	2012
Valgustusraie	14 013	12 220	14 121	15 624	16 481
Metsauuendus peapuuliikide lõikes (ha)	2008	2009	2010	2011	2012
Kuusk	2838	2621	2473	2802	3169
Mänd	1679	1393	1828	1951	2905
Kask	476	313	294	413	399
Teised	34	24	27	23	28

17 miljonit puud

Kui pikka aega jäid riigimetsa uuendamise mahud 10 miljoni puu juurde aastas, siis viimasel kahel aastal on need hüppeliselt tõusnud. 2012. aastal istutati maha juba 17,4 miljonit uut puud.

Enamik taimedest pandi kasvama kevadel, ent vana traditsiooni taaselustamisena võeti metsa-istutus ette ka sügisel, mil mulda sai umbes 800 000 kuuseistikut.

Üle poole metsa sirguma pandud puudest moodustavad männid (9,5 miljonit taime), järgnevad kuused (7,2 mln), kased (0,7 mln) ning vähesel määral tammed ja sanglepad.

Riigimetsa uuendusraiate maht järgneval kümnendil on keskmiselt 8500 hektarit aastas. Uut metsa rajab RMK puid istutades, külvates või looduslikule uuenemisele jättes. Raielankidest kasvatatakse 37% ulatuses männikud, kaasikuteks saab 30%, kuusikuteks 26% ning haavikuteks ja sanglepikuteks 7% lankidest.

Riigimetsa uuendamiseks vajalikus koguses taimi kasvatatakse kuues RMK taimlas, Tartu puukoolis ning Eesti-Soome ühisettevõttes Eesti Metsataim.

Uuendused taimekasvatases

Kevadel pandi RMK metsaselektioonilise programmi raames neljale katsealale üle Eesti maha esimesed männid, mis külvati 2011. aastal hoolikalt valitud parimate omadustega puude seemnetest. 15 aasta jooksul jälgitakse ja mõõdetakse järglaskatsete taimede kasvamist, neist parimate omadustega taimed paljundatakse ja need saavad aluseks tulevasele metsapõlvele.

RMK metsaselektiooniline programm viiakse ellu koostöös Eesti Maaülikooliga ning selle eesmärk on tõsta metsade tootlikkust ning säilitada parim genofond. Tulevikus on plaanis algust teha ka kuuse ja arukase järglaskatsetega.

Märkimisväärne muutus toimus taimekasvatuse tehnoloogia vallas – kuuse avamaa külvid asendati katmikala külvidega, mis võimaldab sama arvu taimede kasvatamiseks kasutada ca 30% võrra vähem seemet ja loob võimaluse ka hooldamiskulude kokkuhoiuks.



PUIDUTURUSTUS

Puiduturul seis pingeline

2012. aastal nõudlus puiduturul praktiliselt ei paranenud, erandiks vaid saetööstusse minevad palgid, mida sooviti senisest enam. Nõudlus küttepuidu ja paberipuidu järele oli heitlik ning hinnad languses, aasta lõpus olukord kasepaberipuidu osas siiski paranes. Hinnalangust kompenseeris tootmismahu kasv ning koguseliselt õnnestus RMK-l müüa oma kõigi aegade suurim aastane metsamaterjali kogus – 2,8 miljonit kuupmeetrit.

Hakkpuidu ja raidmetena müüdi lisaks veel 0,3 miljonit kuupmeetrit puitu, mida kasutatakse koostootmisjaamades elektri- ja soojusenergia

tootmiseks. Võrreldes 2011. aastaga on seda 8% vähem, peapõhjuseks senise suurima kliendi Eesti Energia otsus peatada Narva elektrijaamades hakkpuidu põletamine. Sellest tulenevalt kujuneb lähitulevikus võtmeküsimuseks uute müügivõimaluste leidmine madalakvaliteedilisele puidule, sh hakkpuidule.

Puidu keskmine müügihind jäi prognoositust ligi 6% madalamaks – metsamaterjali puhul oli see 42,9 eur/m³, hakkpuidul 34,1 eur/m³ ja raidmetel 12,3 eur/m³. Palgid moodustasid kogu 2012. aasta müügi mahust 40%, paberipuit 37%, küttepuit 13% ning hakkpuit ja raidmed 10%.

Metsamaterjali ja

hakkpuidu müük (m ³ , %)	2008	2009	2010	2011	2012
Palk	992 000 47%	1 084 000 46%	1 152 000 41%	1 227 000 41%	1 249 000 40%
Paberipuit	777 000 37%	939 000 40%	1 174 000 41%	1 151 000 38%	1 158 000 37%
Küttepuit	323 000 15%	259 000 11%	250 000 9%	294 000 10%	399 000 13%
Hakkpuit ja raidmed	21 000* 3%	71 000 3%	268 000 9%	330 000 11%	318 000 10%

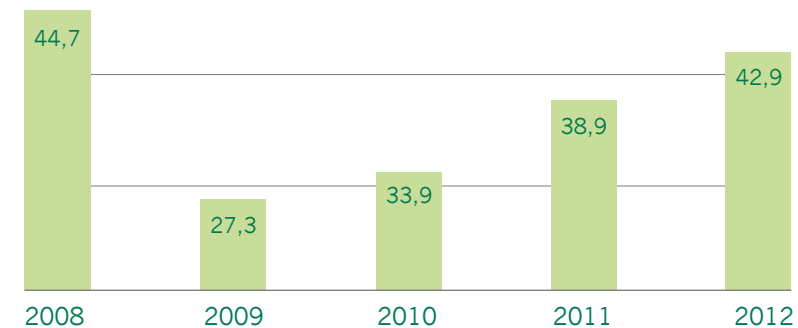
* ainult raidmed

Suuremad kliendid ostukoguse järgi (m³)

Stora Enso Eesti AS	335 000
Horizon Tselluloosi ja Paberi AS	214 000
Metsä Forest Eesti AS	199 000
Estonian Cell AS	175 000
Eesti Energia Narva Elektri jaamad AS	166 000
Toftan AS	96 000
Helme Graanul OÜ	93 000
Södra Eesti AS	86 000
Laesti AS	86 000
Repo Vabrikud AS	81 000



Müüdnud metsamaterjali keskmine hind (EUR/m³)



LIIVA JA KRUUSA KAEVANDAMINE

Liiva ja kruusa kaevandamine

RMK maadel (m³)

aasta/karjäär	Karujärve kruusakarjäär	Pajaka maa-ainese karjäär	Taganõmme liivakarjäär	Voola liivakarjäär	Kokku
2008	3328	2550	3610		11 963
2009	4022	7497	12 098		23 617
2010	7741		18 012		25 753
2011	8000		33 658		41 658
2012	7239	2920	12 930	10 931	34 020

KARJÄÄRIDE METSASTAMINE

Karjäärid rohetama

RMK metsastas 2012. aastal kolm ammendatud karjääri, kus pandi uut metsa sirguma 132 hektaril. Kiviõli Keemiatööstuse ja Eesti Energia Kaevanduste tellimisel metsastati ammendatud põlevkivikarjääre, mahud vastavalt 24 ja 106 ha.

2 hektari ulatuses istutati puid töö lõpetanud liiva- ja kruusakarjääri, tellijaks AS Eesti Teed. RMK on karjääride metsastamisega tegelenud organisatsiooni loomisest alates, ammendatud kaevandusalasid on taastatud enam kui 10 000 hektaril.

PRÜGIKORISTUS

Prügikoristus riigimetsas	2008*	2009	2010	2011	2012
Kogus (kg)	150 0000	250 000	146 000	317 000	170 000
Kulu (EUR)	17 300	31 300	21 000	32 000	29 000

* Sisaldab „Teeme ära!” talgute käigus koristatud prügi, RMK toetas aktsiooni ka rahaliselt

Prügi suurlinnade ümber

Metsast koristatud prügi kogused on aastaga küll vähenenud, ent suurlinnade ümbruses on probleem jätkuvalt suur. Prügistatuse kurba edetabelit juhivad Harjumaa ja Ida-Virumaa, järgnevad Tartu-, Valga- ja Jõgevamaa. Reostused on tihti lokaalsed, esineb üksikuid suuri prügistatud kohti, eriti suurlinnade läheduses.

Mujal on reostus siiski aasta-aastalt vähenenud. Kindlasti mängivad selles rolli korraldatud jäätmeveo rakendamine ning koristus- ja teavituskampaaniad, mille mõju nüüd avalduma on hakanud. Koguseliselt

moodustab valdava osa lihtprügi (154 tonni), millele järgnevad ohtlikud jäätmed (11 tonni), klaas (3 tonni) ja väikesel määral metalljätmed. Prügi kogused ja iseloom sõltuvad sellest, millised protsessid toimuvad ühiskonnas – näiteks ehitusbuumi aastatel leidis väga palju ehitusprahti, praegu on metsas varasemaga võrreldes vähem autorehve.

Prügireostuse likvideerimiseks kulutati 2012. aastal 29 000 eurot. Eelkõige maksab ohtlike ja sorteerimata jäätmete üleandmine, samuti kasutab RMK paljudes kohtades reostuse likvideerimiseks alltöövõtjate abi.

METSATULEKAHJUD

Tulekahjud riigimetsas	2008	2009	2010	2011	2012
Arv (tk)	25	20	13	12	0
Pindala (ha)	837,2*	32	19	13,7	0
Keskmine põlengu pindala (ha)	33,5**	1.6	1.5	1.1	0

* Sellest Vihterpalu suurpõleng 803,7 ha

** Ilma Vihterpalu suurpõlenguta 1,4 ha

JAHINDUS

Küttimismahud stabiilsed

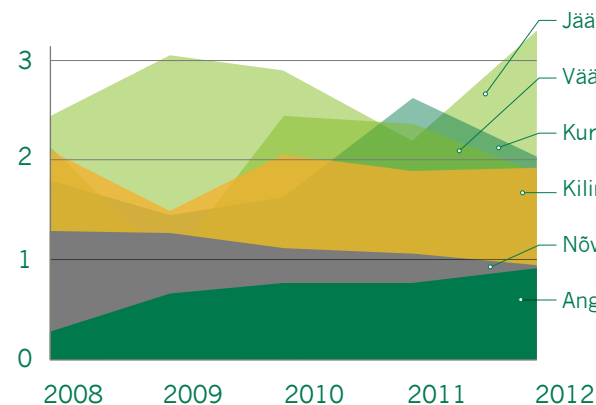
Juba teist aastat ei pakkunud RMK oma maadel enam ise jahiteenust, vaid müüs kuues jahipiirkonnas ulukiküttimisload avaliku enampakkumise käigus. Müüki pandi 32 jahiala jahiload paketina, müügist laekus 261 000 eurot, mis on ca kolmandiku võrra enam kui 2011. aastal.

RMK maadel kütiti 876 suurulukit: 574 metssiga, 239 põtra, 45 punahirve, 17 metskitse ja üks ilves. Põdra maksimumküttimismaht (248 isendit) täideti 96%, punahirve miinimumküttimismaht (45 isendit) 100% ja metssea miinimumküttimismaht

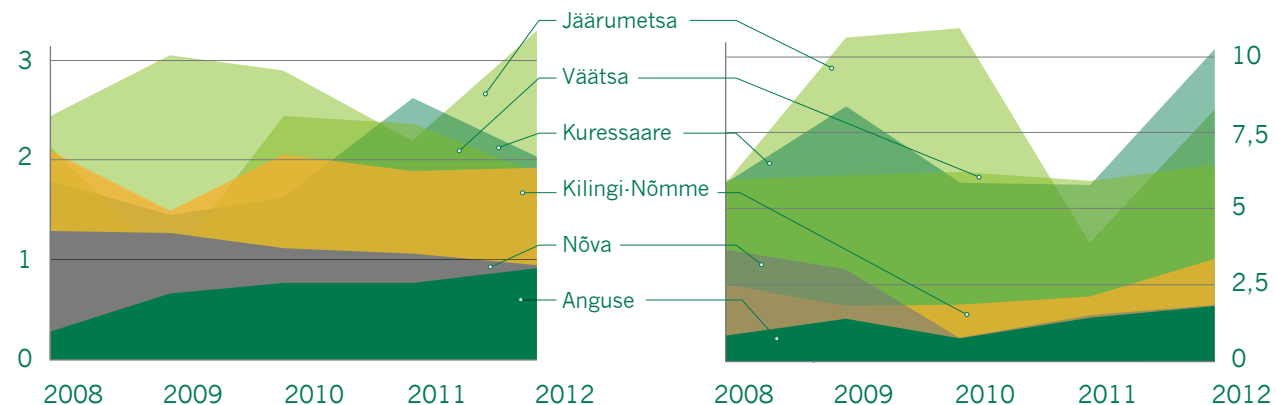
(396 isendit) 145% ulatuses. Viimase viie aasta võrdluses saab välja tuua, et küttimismaht 1000 ha jahimaa kohta püsib stabiilsena.

RMK kasutuses on 155 600 hektarit jahimaid, millest 23% kuulub eramaaomanikele. RMK kasutuses olevate jahipiirkondade eramaal peetakse jahti ainult maaomaniku nõusolekul. 2012. aastal saadi jahipidamist lubav nõusolek 65 kinnistu osas (3159 ha), jahipidamine keelati 49 kinnistul (1133 ha). Eramaaomanikele tasuti jahipidamisvõimaluste eest 2400 eurot.

Küttimine 1000 ha jahimaa kohta, põder



Küttimine 1000 ha jahimaa kohta, metssiga

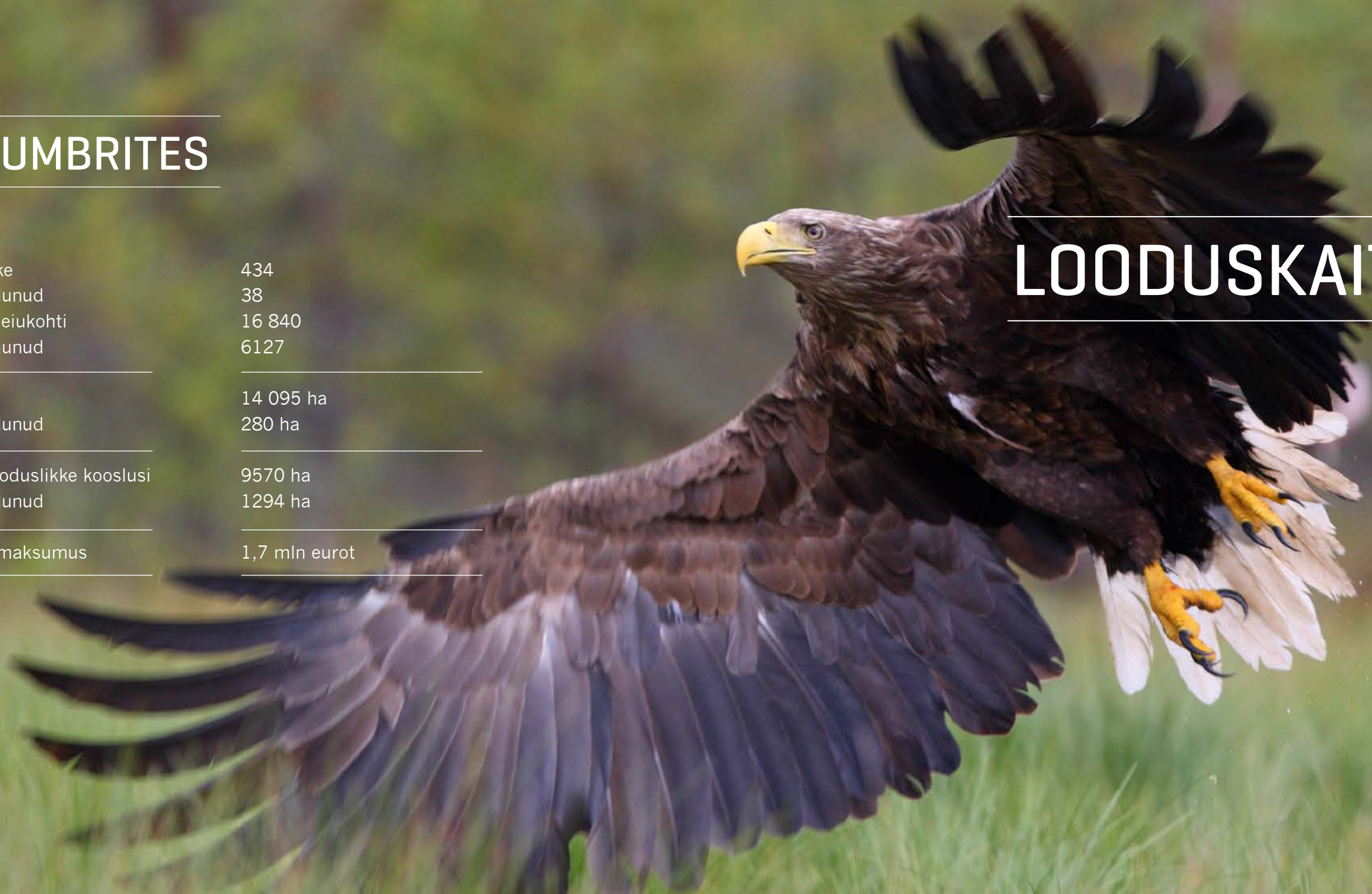


Alates 2011. aasta märtsist saab kuues RMK jahipiirkonnas jahti pidada avalikel enampakkumistel soetatud küttimisõiguse alusel. 2012. aastal kütiti RMK jahialadel 239 põtra.

AASTA NUMBRITES

Kaitse all olevaid liike	434
... sh aastaga lisandunud	38
Kaitsealuste liikide leiukohti	16 840
... sh aastaga lisandunud	6127
Vääriselupaiku	14 095 ha
... sh aastaga lisandunud	280 ha
Hooldatavaid poollooduslikke kooslusi	9570 ha
... sh aastaga lisandunud	1294 ha
Looduskaitsetööde maksumus	1,7 mln eurot

LOODUSKAITSE



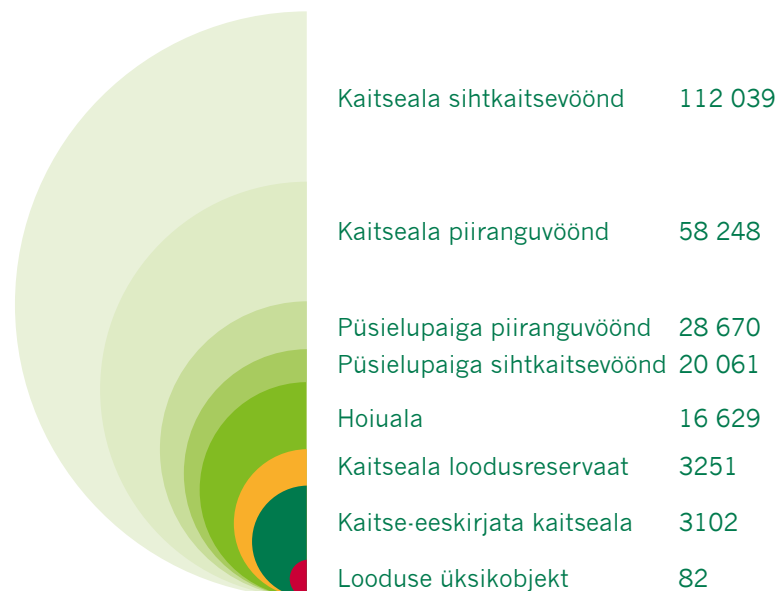
RIIGIMETSA JAOTUS

Riigimetsa jaotus (%)



KAITSEALAD

Riigimetsas asuvad kaitsealad (ha)



KAITSEALUSED LIIGID

38 uut kaitsealust liiki

RMK maadel on registreeritud 434 kaitsealust liiki, neist 38 registreeriti RMK maadel 2012. aastal esmakordselt. Rangemini kaitstavaid I ja II kategooria liike avastati vastavalt 3 ja 22 ning leebema kaitsereežiimiga III kaitsekategooria liike 13. Olu-liseks näitajaks on ka kaitsealuste liikide leiu kohad, kus ühe leiu koha all mõistetakse liigi ühe isendi või grupiti kasvavatel taimedel ka grupi kasvukohta, lindude pesakohta jms. 2012. aasta seisuga on RMK maadel kokku 16 840 kaitsealuste liikide leiu koha, aastaga lisandus neid 6127. Mida täpsemi ni on teada kaitsealuste liikide elupaigad, seda

parem on teave nende arvukuse kohta ja seda tulemuslikumalt saab neid kaitsta. Kaitsealuste liikide leiu kohtade arvu oluline suurenemine tuleneb nii liigiekspertide, Keskkonnaameti ja Keskkonnateabe Keskuse aktiivsest koostööst kui RMK maade kogupindala kasvust.

Kaitsealuste lindude pesapuid leiti 2012. aastal RMK aladelt 46, mis on kaks korda nii palju kui aasta varem. Koostöös MTÜ Kotkaklubiga tuvastati 12 kanakulli, 9 merikotka, 8 kalakotka, 6 väike-konnakotka, 5 must-toonekure ja 6 muud liiki kaitsealuse linnu pesa.

Uued kaitse alla võetud liigid:

I kaitsekategooria:	II kaitsekategooria:	III kaitsekategooria:
poropoorik, roosa võrkheinik, väike-laukhani	hõbe-nahkhiir, kiirjas ruse, kivi-lõhiskupar, klibu-tarn, kollane kivipuravik, liht-randpung, loo-rebasesamblik, meripuju, merivart, oederi põiksammal, oksa-tuutsamblik, purpur-maakeel, püramiidjas koerakäpp, rand-kesakann, roomav akakapsas, tera-mõhnsamblik, tutt-tiir, vaheline näkirohi, valge vahesamblik, vask-porosamblik, väikehuik, õli-luulissamblik	hahk-karuslane, harilik särasamblik, kare habesamblik, karvane ristmadar, kuninga-kuuskjalg, küürlemmel, meklenburgi timmia, stepi-naastsamblik, lumi-nuisamblik, põdrajuure-soomukas, põhja-tõmmusilmik, suitsupääsuke ja veekonn

VÄÄRISELUPAIGAD

Võrdväärne kaitse

Vääriselupaikad on 2012. aasta lõpu seisuga RMK maadel 5715 tk kogupindalaga 14 095 ha. Sellest 5541 ha moodustasid metsaseadusele vastavad vääriselupaigad ja 8554 ha vääriselupaiga tunnustega alad. RMK käsitleb ka vääriselupaiga tunnustega alasid vääriselupaikadena ning neile on tagatud võrdväärne kaitse.

Vääriselupaigaks loetakse kuni seitsme hektari suuruse pindalaga kaitset vajavat ala väljaspool kaitstavat loodusobjekti, kus kohtab suure tõenäosusega ohustatud, ohu alla sattuda võivaid või haruldasi liike.

LOODUSKAITSETÖÖD

Selged suunised arengukavast

2012. aastal kinnitati valitsuse poolt Eesti looduskaitse arengukava aastani 2020, milles seatud eesmärgid on otseselt seotud RMK tegevusega.

1) Ohustatud liikide kaitse, rõhk metsisel ja lendoraval, kelle senised kaitsemeetmed ei ole olnud tulemuslikud. Metsise elupaiganõudluse väljaselgitamiseks ja populatsiooni soodsa seisundi saavutamiseks algatab RMK temaatilised rakendusuuringud. Lendorava puhul on võtmeküsimuseks elupaikade ja nende vaheliste ühenduste säilitamine, selleks töötab RMK välja levikukoridoride säilitamise meetodika ning tagab ühenduskoridoride säilimise lendorava elupaikade ümbruses riigimaal.

2) Elupaikade soodne seisund. Poollooduslike koosluste taastamisel ja hooldamisel pöörab RMK

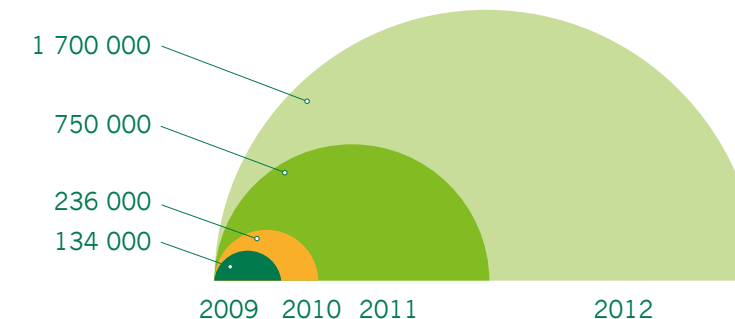
suuremat tähelepanu puisniitudele ja loopealsetele. Sooelupaikade taastamisel on prioriteetsed Soomaa rahvuspark ja Endla, Muraka ning Alam-Pedja looduskaitsealad.

3) Elurikkuse kaitse majandusmetsades. Selle tagamiseks säilitatakse uuendusraiate lankidel säilikpuud ja lamapuit ning avamaastike servades ja veekaitsevööndites väärtuslikke kooslusi, hinnatakse metsaparandustöödel kavandatud tegevuse võimalikku mõju elurikkusele ning järgitakse kevadist raierahu.

4) Kaitsealade infrastruktuuri arendamine, rajades või rekonstrueerides teid, sildu, peale- ja mahasõite jne. Jätkub kaitsealade tähistamine ning kaitsealuste parkide ja üksikobjektide hooldamine ning eksponeerimine (nt Keila-Joa ja Toila Oru park).

Looduskaitsetööde maksumus

2012. aastal ulatusid kulutused looduskaitsele 1,7 miljoni euroni, sealjuures tuli 90% rahast Euroopa Regionaalarengu Fondist ja ülejäänud RMK vahenditest.



ERFi projektid

Suuremad Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) rahastatud looduskaitsetööd, mis 2012. aastal lõpule jõudsid, olid Laeva-Palupõhja tee rekonstrueerimine ning metsapargi taastamine Sangastes.

Alam-Pedja looduskaitsealal asuva Laeva-Palupõhja tee rekonstrueerimine oli vajalik, et tagada ligipääs Palupõhja küla ümbruse lamminiitudele, mis on üleeuroopalise tähtsusega elupaigad ja vajavad regulaarset hooldamist. Samuti on tee oluline kaitseala külastust suunava infrastruktuuri hooldamiseks, Palupõhja looduskooli majandamiseks ja järelevalve ning teadustöö tegemiseks kaitsealal.

780 000 eurot maksma läinud tööde käigus uuendati 10,6 km ulatuses teekatet, rajati uued mahasõidud, paigaldati veevoolu truubid ning puhastati kraavid ja kraavikaldad.

Eesti liigirikkaima metsapargi taastamine Sangastes läks maksma 35 000 eurot ning selle käigus puhastati tiigiümbrus võsast ning võeti maha

elujõuetuid ja ohtlikke puid. Järgnevatel aastatel peaks pidevale hooldusele lisanduma ka pargi algset kontseptsiooni toetav võõrpuuliikide istutamine pargi eri piirkondadesse.

Sangaste mõisa metsapargi pindala on 37,5 ha ja see moodustab maastikulise terviku Sangaste mõisa peahoonega. Metsapargi rajajaks oli krahv Friedrich von Berg, kes püüdis uurida, kuidas kasvavad Sangastes maailma erinevatest piirkondadest pärit puuliigid. Tema reisidelt toodud puude seemnetest sai alguse Eesti kõige liigirikkam metsapark.

Lisaks algasid 2012. aastal Kuresoo, Rannu ja Viru raba jääksoo taastamistööd, Endla looduskaitseala loodusliku veerežiimi taastamine ja Soomaa rahvusparkis Raba tee rekonstrueerimine. Need tööd jätkuvad 2013. aastal.

Kokku tegeleti RMK looduskaitseosakonnas ja looduskaitsetalitusel 2012. aastal 17 ERFi projektiga ning rahastus saadi veel kahele. 2013. aastal jätkub töö 12 projektiga.



Koostöös Eestimaa Looduse Fondiga korraldas RMK 20 talgureisi, kus vabatahtlike abiga taastati ja hooldati kaitsealuste liikide elupaiku, poollooduslike kooslusi ning väärtuslikke maastikke. Pildil taastavad talgulised Vormsi Rumpo poolsaarel loopealset

Tööd RMK omavahenditest

Omavahenditest viib RMK põhiliselt läbi liigikaitsetöid ja koosluste hooldamist ning taastamist.

Liigikaitselisi töid tehti 28 alal, neist esiletoomist väärivad:

- kahepaiksete elupaikade ja kudemisveekogude seisundi parandamine. Suuremad tööd toimusid Läänemaal Suursoos kõre elupaiga parandamiseks, Piusa liivakarjääris harivesiliku püsielupaiga ja kivisisaliku elupaiga seisundi parandamiseks ning Lahemaa rahvuspargis, kus liivamaardlate korrastamisel lähtuti kahepaiksete elupaiganõudlusest.
- kaitsealuste taimeliikide kasvukohtade seisundi parandamine. Olulisemad tööd toimusid käpaliste kasvutingimuste parandamiseks Hiiumaal Kõrgessaares, Lääne-Virumaal Varangus ja Ohepalus ning Põlvemaal Mustojal.

Üle 2000 talgutunni

2012. aastal viis RMK looduskaitselisi töid esmakordselt läbi talgutena koostöös Eestimaa Looduse Fondiga. Kokku toimus riigimaadel kümme ühepäevast ja kümme mitmepäevast talgut, mille käigus taastati ning hooldati kaitsealuste liikide

Poollooduslikud kooslused hooldusrendile

RMK andis 2012. aastal poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks teiste isikute kasutusse 185 maatükki kogupindalaga 1294 hektarit. Sellega tõusis hooldatavate poollooduslike koosluste pindala riigimaal ligi 10 000 hektarini. Mahukamad koosluste taastamis- ja hooldustööd toimuvad Läänemaal ja Saaremaal.

Teised liigikaitsetööd üle Eesti olid suunatud haruldaste ning ohustatud taime-, liblika-, kahepaiksete ja samblikuliikide elupaikade seisundi parandamiseks.

Poollooduslike kooslusi ja väärtuslikke maastikke taastati ja hooldati kokku 230 hektaril, neist tähtsamad asusid Pirita jõeoru maastiku kaitsealal, Otepää looduspargis, Põhja-Kõrvemaa looduskaitsealal ning Lääne-Eestis ja Hiiumaal.

Planeerimise poole pealt kujunesid olulisteks teetähisteks Muraka soostiku servaalade taastamise ehitusprojekt, Matsalu rahvuspargi luhtade majandamiseks vajaliku infrastruktuuri projekteerimine ja Lahemaa rahvuspargis kahe liivamaardla korrastamine kahepaiksete elupaiganõudlusi arvestades. Samuti loodi ühtne andmebaas Eesti kaitsealade tähistuse kohta.

elupaiku, poollooduslike kooslusi ja väärtuslike maastikke. Kokku osales talgutel 326 inimest, kes panustasid riigimaade looduskaitseliste väärtuste hoidmisse 2210 töötundi ja kogusid selle käigus ka rohkelt teadmisi.

Alates 2012. aastast korraldab RMK ise poollooduslikel kooslustel vajalike taastamisraiate läbiviimist. Maakasutaja ülesandeks jääb väiksemate taastamistöde (võsaraie, mätaste freesimine) ja kõigi hooldustööde (niitmine või karjatamine) läbiviimine kogu lepinguperioodi vältel. Maakasutuslepingud poollooduslike koosluste hooldamiseks sõlmitakse 10 aastaks.

AASTA NUMBRITES

Külastusi RMK puhke- ja kaitsealadel	1,6 mln
Puhkealaid	13
Rahvusparke	5
Teisi külastustaristuga looduskaitsealaid	40
Teabepunkte	27
Looduskeskusi	18*
Loodusmaju	4
Looduskoole	1

Külastajaid	
... teabepunktides	72 000
... Elistvere loomapargis	54 800
... Sagadi metsamuuseumis	28 600

Osalejaid loodusharidusprogrammides 59 900

Looduspuhkuse ja -hariduse maksumus 6,4 mln eurot

* Alates 2013. aasta aprillist tegutseb 14 RMK looduskeskust.

KÜLASTUSKORRALDUS JA LOODUSHARIDUS

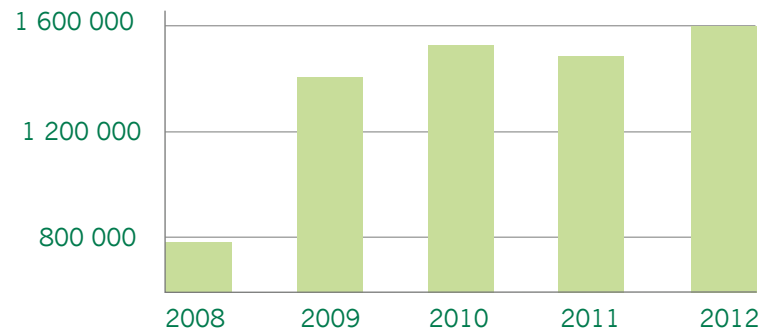


LOODUSES LIIKUMISE VÕIMALUSED

RMK-l on:

- 2000 km matkaradu
- 309 kattega lõkkekohta
- 50 telkimisala
- 22 metsaonni
- 18 metsamaja
- 3 maastikusõiduala

Külastusi RMK puhke- ja kaitsealadel



Kasutajate tagasiside

Turu-uuringute ASi poolt läbi viidud uuringust selgus, et RMK puhkealadest on teadlikud 83% Eesti elanikest. Kui eestlaste seas oli mitteteadlikke vaid üks inimene kümnest, siis mitte-eestlaste seas leidis neid kolmandik.

Pea kõik keskmised hinnangud RMK puhkealade teenuste ja rajatiste kvaliteedile on vähemalt head ehk 5-palli skaalal hinne 4. Parimad hinnangud anti alade nauditavusele ja tuletetemiskohtadele, veidi alla 4 jäid hinnangud jäätmemajandusele, lõkkepuudele ja käimlatele.

Võrreldes 2010. aastaga on kõige enam paranenud rahulolu tuletetemisvõimaluste ning üldise turvalisusega, aga ka parkimiskohtade, üldise puhtuse ja jäätmemajanduse korraldusega. Keskmine hinnang on jäänud samaks või veidi langedud viidastuse ja puutumatu looduse kvaliteedi osas.

93% puhkealasil külastanutest on väga rahul või rahul pakutavate teenuste ja rajatiste hulgaga, rahulolu on kahe aastaga kasvanud. Enim arengukohti nähakse harrastusvõimaluste pakkumises.



Uuendused veebis ja mobiilis

Looduses liikumise võimalusi tutvustav veebileht loodusegakoos.ee sai uue vormi ning täienenud sisu. Leht annab senisest kompaktsema ülevaate kõigist RMK poolt pakutavatest sündmustest ja tasuta teenustest, lihtne ja loogiline otsingusüsteem võimaldab endale kokku panna sobiva matkamarsruudi.

Täienes ka RMK mobiilirakendus, kuhu lisandus uus objektide otsingusüsteem ja teekonna planeerimise võimalus ning jõulude eel vajalik kuu-seinfo. RMK tasuta mobiilirakendus on saadaval iPhone'i, Androidi ja Windowsi telefonide kasutajatele. 2011. aastal loodud rakendust on alla laetud 11 000 korral.

Euroraha aitab

RMK kasutab looduses liikumise võimaluste parandamiseks ka Euroopa Regionaalarengu Fondi tuge.

Looduse mitmekesisuse suurendamise meetmest rekonstrueeriti mahukamate töödena Väikse ja Suure Taevaskoja treppe, piirdeid, laudteid ja sildu (227 000 eurot) ning Oru pargi maastiku-kaitseala külastustaristut (183 000 eurot).

Keskkonnahariduse infrastruktuuri arendamise meetmest renoveeriti Sagadi looduskool (434 000 eurot) ning parandati õpitingimusi RMK looduskeskustes. Projekti on haaratud 11 looduskeskust, neist 2012. aastal lõppesid ehitustööd Aegviidus, Elistveres, Emajõe-Suursoos, Kablis, Kauksis ja Oandul. Kokku investeeritakse looduskeskuste infrastruktuuri arendamisse aastatel 2010-2013 4,04 miljonit eurot, millest 90% tuleb Euroopa Regionaalarengu Fondilt.



Esimene seltskond, kes RMK 370-kilomeetrise matkatee täispikkuses läbi tegi, liikus jalgsi, rattaga, hobuse seljas, ATV-l ning viikingilaevaga. Teiste seas oli matkaliste seas ka alpinist Alar Sikk, kelle kaasabil valmistatakse juba ette RMK matkatee lõunarada.

MATKATEE

Valmis kogu Eestit läbiv matkatee

Kesksuvel avas RMK kauaoodatud matkatee ühest Eestimaad äärest teise. Võimalus 370 kilomeetri pikkusel teekonnal kas jalgsi, rattaga või suisa matkasuuskadel kaunist Eestimaad avastada on väga hästi vastu võetud.

Matkatee saab alguse Lääne-Virumaalt Oandust, kulgeb läbi paksude Kõrvemaa metsade ja Euroopa ühe võimsaima soomaastiku – Soomaa rahvusparki. Seejärel viib teekond Pärnumaa metsadesse, kust jõuab vöngeldes mereäärsetesse rannaküladesse ja Liivi lahe kaunitele rannadele. Tee läbib kuute maakonda, kahte rahvusparki, üheksat kaitseala ja kolme riigimetsa puhkeala ning lõpeb Eesti-Läti piiripunktis Iklas. Tee peal on 33 laagrisse jäämise võimalust.

Matkatee avamist saatis suur teavituskampania ning meediatähelepanu, mille keskmes oli tuntud ja tublidest inimestest koosnev seltskond, kes läbis teekonna esimesena täies mahus. Avamatka tegid kaasa RMK juhatuse esimees Aigar Kallas, alpinist Alar Sikk, matka-



ekspert Tõnu Jürgenson, ultrajooksja Heleen Vennikas, arst Julia Ivanova ning filmi- ja fotomees Kristjan Kaljund. Raja erinevatel etappidel ühines põhimatkajate grupiga ka teisi tuntud tegijaid eri elualadelt.

Seltskond liikus jalgsi, ratta, ATV, hobuse ja viikingilaevaga. Matkaliste tegemistele sai kaasa elada erilehe ja RMK blogi vahendusel, matkatee veebilehele on siiani oodatud kõigi rändajate tagasiside ning kommentaarid.

370-kilomeetrise matkatee rajamise käigus ühendati RMK olemasolevad rajalõigud ja loodi ka uusi. Rada on tähistatud kilomeetripostide ja suunavate siltidega, rajajärsed infotahvlid pajatavad metsamajandusest ja -pärandist, kultuurist ning puhkamisest.

Matkatee läbimine peaks olema füüsiliselt jõukohane kõigile ning seda saab teha ka jupikaupa. Samuti võib teekonna ette võtta teistpidi, Iklast Oandusse.

LOODUSHARIDUS

Loodusharidusprogrammid ja nendes osalejad

	2008	2009	2010	2011	2012
Läbi viidud loodusprogrammid	1276	1868	1926	2449	2993
Loodusprogrammides osalejad	26 196	39 395	42 231	50 776	59 931

Fookuses metsa aastaring

RMK looduskeskustes ja Sagadi looduskoolis viidi aasta jooksul läbi 2993 haridusprogrammi, mida on üle 500 võrra enam kui aasta varem. Neist sai osa ligi 60 000 inimest. Suur osa loodusõppest viidi läbi tasuta kampaaniaprogrammide käigus, mida RMK korraldab koolidele ning lasteaedadele kevadel, sügisel ja talvel. Kui külmakuudel oli põhiohk talvise looduse tutvustamisel, siis kevadprogramm pakkus praktilist kaasalöömist metsatöödel ning sügisel keskenduti metsaandidele. Sobiva programmi leidmine muutus lihtsamaks tänu veebilehe loodusegakoos.ee uuenenud otsingu- ja tellimissüsteemile.

Piloodina käivitus jätkuprogramm vanemale koolieale, mille käigus tutvustati noortele metsatöid ning metsaametite olemust. 2012. aasta kevadest kuni 2013. aasta talveni teevad metsatööde aastaringi kaasa umbes 700 keskkooli- klasside õpilast 17 koolist üle Eesti.

Üheteistkümnendat korda toimus RMK virtuaalne metsaviktoriin, esmakordselt sai küsimustele vastata ka vene keeles. Seda võimalust kasutas ligi tuhatkond õpilast, kokku oli osalejaid 8762 õpilast 225 koolist.

SAGADI METSAKESKUS

Sagadi metsakeskuse külastatavus

	2008	2009	2010	2011	2012
Metsamuuseumi külastajad	25 000	21 497	23 600	32 216	28 606
Majutuskliendid	8147	6187	7457	9890	8641

Kauni koore sees veelgi sisukam tuum

Sagadi metsakeskuse põhjalikult renoveeritud ja oktoobris taasavatud looduskool pakub suurepäraseid võimalusi uurimusliku õppe edendamiseks ning vanema kooliastme kaasamiseks.

Looduskooli õppeklassi mahub nüüd korraga kuni 40 inimest ning seda ümbritsevad ruumid sobivad nii rühmatöödeks kui näiteks looduskunsti kursusteks. Hoone tagaküljele ehitati terrass, mis päikeselistel päevadel täidab ka väliõppeklassi funktsioone. Laboriruumi täiendavad Vernier' andmekogujad, mille abil saab uurida meid ümbritsevat keskkonda teadlase pilgu läbi.

Looduskooli uuendamise kõrval leidsid Sagadi metsakeskuses aset traditsiooniks saanud puupäevad, öömuuseumid ja seenenäitus, uudistajaid jätkus ka ajutiselt remondis olnud Loodusmuuseumi poolt gastrollile saadetud tiigrinäitusele.

Eesti Filmi 100. sünnipäeva puhul näidati Sagadis öökino ning avati mõisapargis infotahvel, kus on välja toodud Eesti filmide legendaarseimad võttepaigad. Kui suurlinnad Tallinn, Tartu ja Pärnu välja jätta, on Sagadi mõis kogu vabariigi populaarseim võttepaik.

Lahemaa rahvuspargis asuvas Sagadi metsakeskuses tegutsevad metsamuuseum, looduskool, hotell ja restoran.

ELISTVERE LOOMAPARK

Ilvesed jooksus

Elistvere loomapargis tekitasid enim elevust aedikust välja pääsenud ilvesed, aasta jooksul kasvas loomapere kümne isendi võrra.

Ilvesed pääsesid vabadesse oktoobrikuus, kui tormis murdunud puu nende aediku purutas. Ohtu loomad inimestele ei kujuta, sest on loomapargis elades nendega harjunud. Kolmest jooksu pannud loomast üks tuli püüniskasti ja saadi kätte juba paari päeva möödudes, teine toimetati loomaparki novembri keskel, kui ta Luua-Palamuse tee ääres kurvalt kükitades möödaskäitvaid inimesi vaatas. Kolmas ilves on aga endiselt jooksus ja tema saatus teadmata. Arvata võib, et julge loom on kas metsaeluga harjunud või ristus tema teekond jahimehega.

Külastajaid käis loomapargis aasta jooksul ligi 55 000, mis on võrreldes mullusega 7000 võrra rohkem. Kasvas ka loomapere – ilmavalgust nägid kolm metsseapörsast, üks metskitsetall ja kaks kabehirvevasikat.

Lisaks jõudsid Elistverre ema poolt hüljatud rebane, maanteedkraavist surnud ema kõrvalt leitud tuhkrupoeg ja Saaremaalt kohale toodud metsnugis. Näriliste kollektsioonis üllatab külastajaid seni vähetuntud loom suhkrurav, kelle perenaine Soome kolides loomaparki elama tõi. Närilised olid ka need, kelle elutingimused aasta jooksul enim paranesid – nende eluruumides tehti sanitaarremont ning loomakesed said endale uued akvaariumid.

Elistvere loomapark on kodus 53 neljajalgsele loomale, 6 linnule ja ca 50 närilisele.

PÄRANDKULTUUR

Tutvustamine jätkub, huvi tõuseb

2012. aasta möödus pärandkultuuri jätkuva tutvustamise tähe all RMK puhkealadel ja looduskeskustes. Samuti on pärandkultuur saanud metsanduse hea

tava endastmõistetavaks osaks ja leidnud kindla koha RMK metskondade pikaajalistes metsamajandamise kavades.

Üle Eesti on kaardistatud enam kui 35 000 pärandkultuuri objekti ning see arv pole kivisse raiutud suurus, vaid täieneb jooksvalt. 2012. aastal kanti Maa-ameti andmebaasi 468 uut objekti. Arendatud pärandkultuuri andmebaasist saab nüüd otsida konkreetse piirkonna või mingit kindlat tüüpi objekte ning neid omavahel kombineerida.

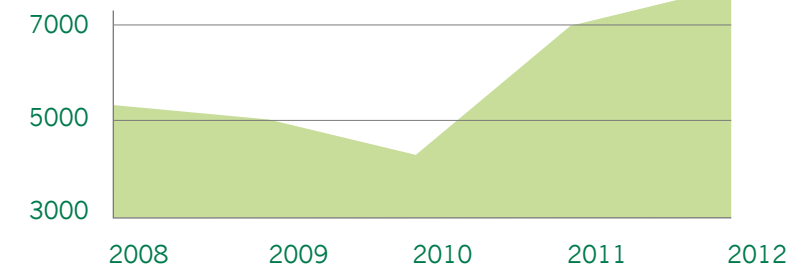
Eesti-Läti metsandusliku pärandkultuuri hoiuala külastas aasta jooksul 8300 inimest, neist 4000 läbis ka harivaid radasid.

Üheks suuremaks ettevõtmiseks kujunes 5. mail toimunud pärandkultuuri päev Oandu looduskeskuses, kus 114 osavõtjale tutvustati piirkonna pärleid ning puhastati ühiselt prahist pärandkultuuri objekt Laevapõhja allikas.

2013. aasta on kuulutatud kultuuripärandi aastaks. Pärandkultuuri vallas keskendutakse eelkõige objektide hooldamisele ja eksponeerimisele, RMK töötajate kaasabil ilmub Eesti Looduse veergudel spetsiaalne pärandkultuuri rubriik.

JÕULUKUUSED

Riigimetsast toodud jõulukuused



Moodsad lahendused juhatavad jõulupuuni

Pühade ajal toodi riigimetsast üle 7600 jõulukuuse, mida on poole tuhande võrra rohkem kui aasta varem. Metsast ise kuuse toomise traditsioon on Eestis aina populaarsemaks muutunud ning kindlasti aitavad sellele kaasa ka RMK poolt loodud moodsad lahendused: kuuse leidmise

mobiilirakendus, koduleht koos kaardil märgistatud 145 kuusekohaga ja mugavad maksevõimalused. Selgelt populaarseim tasumisviis oligi mobiilimakse, millega osteti üle 5000 kuuse. Heategevuslikus korras jõudsid jõulukuused RMK abiga ka 45 Eestimaa lastekodusse.

AASTA NUMBRITES

Töös olevaid rakendusürauguid	4
Lõppenud rakendusürauguid	4
Rakendusüraugute eelarve 2011–2014 ... sellest eraldatud 2012. aastal	767 000 eurot 200 000 eurot
Metsandusstipendiume Stipendiumite kogusumma	4 18 600 eurot

TEADUSTEGEVUS

RAKENDUSUURINGUD

Start uutele uuringule

RMK teadusnõukogu valis 2012. aastal välja kaks uut rakendusuringut, mille läbiviimiseks eraldati 200 000 eurot. RMK rahastuse saanud uurimissuunad on:

1. Eesti tingimustesse sobivate valemite leidmine kasvava metsa ja metsamaterjali mahu määramiseks

Projekti tulemusena koostatakse kasvava puu kooremahu mudel, mis võimaldab koore mahu arvutada diameetrite määramisel tüvemoodustajaga ja samuti harvesteriga mõõtmisel. Lisaks koostatakse puidu sortimentide koore mudel, mis võimaldab koore mahu arvutada mõõtelinil ning virnmaterjali mõõtmisel koore mahu määramise meetodika.

Projektijuht: Allan Sims Eesti Maaülikoolist

2. Metsakultiveerimisega seotud metsakaitseprobleemid Eesti metsanduses ning nende vältimine keskkonnamõju tõrjevõtetega

Uuringu eesmärgiks on uurida keskkonnamõju ja integreeritud tõrjevahendite tõhusust metsakahjustuste ärahoidmisel. Samuti uuritakse metsakahjurite ja nende parasiitide omavahelisi seoseid ning selgitatakse välja metsakahjurite roll erinevate patogeenide levitamisel.

Projektijuht: Ivar Sibul Eesti Maaülikoolist

Täiendavalt on hetkel töös kaks 2011. aastal alanud uuringut, mis tegelevad turberaie ökoloogilis-majandusliku analüüsiga ning kuusekändude kasutamise biomassina.

RMK alustas sihipärase teadustegevuse toetamisega aastal 2008, kui kutsus kokku tipp-teadlastest koosneva teadusnõukogu ja asus finantseerima säästvat metsandust toetavaid rakendusuringuid. Aastatel 2011-2014 eraldati teadusuuringute läbiviimiseks 767 000 eurot.



Kokkuvõtavad teadusseminarid

Esimesele kolmele RMK poolt rahastatud rakendusuringule tõmmati joon alla 2011. aasta lõpus. 2012. aastal läbi viidud teadusseminaridel Tartus tutvustati nende tulemusi metsanduse ja keskkonnavaldkonna asjatundjatele laiemalt. Ühtlasi vahendati teadustöödest tulenevaid praktilisi soovitusi.

1. Uuring metsakuivenduse mõjust ohustatud elustikule andis innovaatilise GPS-telemeetriaal põhineva ülevaate must-toonekure toitumisest metsaveekogudel, metsaveekogude elustikust ja kuivenduse mõjust elupaikadele ja liigirühmadele. Uuring jagas soovitusi metsakuivendussüsteemide rekonstrueerimiseks selliselt, et parandada metsaveekogude (kraavide ja ojade) elurikkust ja väärtust must-toonekure toitumiseks.

2. Uuring raidmete kasutuselevõtu ohustatud puiduseoselistest liikidest andis vajaliku taustainfo selleks, et kaaluda raidmete ja kändude kasutamist energiatootmise tootmena. Esmakordselt Eestis ja Põhjamaades analüüsiti ühtse meetodika alusel kogutud originaalandmestikku raiesmike elustiku ja neile sobiva elupaiga hulga ning kvaliteedi kohta, hõlmates erinevaid metsakasvukohatüüpe ning mitmeid kõdupuiduseoselisi liigi-

rühmi (samblad, samblikud, puiduseened ja -mardikad).

3. Puistu takseertunnuste juurdekasvumudelite täiustamise projekt aitas RMK-d lähemale sellele, et metsainventeerimise välitööde vahepealsetel aastatel kasvaks mets RMK andmebaasides edasi võimalikult tõepäraselt.

Need uuringud ja teadusseminaril tutvustatud ülikoolidevahelise maateaduste ja ökoloogia doktorikooli teadustööde ettekannetest koosunud teadmised annavad olulist uut infot looduskaitse ja säästva metsamajandamise kohta nii RMK-le kui kogu metsandussektorile. Kogunenud soovitustega töötatakse edasi, et neid saaks võimalikult palju arvestada RMK igapäevatoos.

2012. aasta alguses lõppes ka projekt, mille käigus töötati Aegviidu katseala kohta 2008.-2010. aastani kogutud andmetele tuginedes välja mitmed lähtekohad metsade lidarmõõtmisel ja multispektraalsel aerofotoandmestikul põhineva takseertunnuste hindamise meetodika kasutuselevõtuks. Meetodika väljatöötamist jätkatakse 2013. aastal.

STIPENDIUMID

Viis stipendiaati

RMK jagab metsandusõppe toetamiseks stipendiume kahele Eesti Maaülikooli doktorandile ja magistrandile ning ühele Luua Metsanduskooli õpilasele. Aasta jooksul maksti toetusteks ligi 18 000 eurot.

Endel Laasi nimelise stipendiumi maaülikooli doktorantidele suurusega 4800 eurot said Pille Aasamets ja Tauri Arumäe. Pille Aasametsa doktoritöö integreerib metsandus- ja sotsiaalteadusi ning käsitleb avalikku arvamust metsakasvatustööde kohta. Tauri Arumäe doktoritöö annab ülevaate sellest, kuidas lennukilt laserskaneeri-

mise abil kogutav andmestik aitab luua maapinna mudeleid, kaardistada üleujutuse riskipiirkondi, luua kolmemõõtmelisi linnamudeleid ning planeerida suuremahulisi ehitusobjekte.

Heino Tederi nimelise stipendiumi maaülikooli magistrantidele suurusega 3200 eurot said Reimo Lutter ja Gunnar Morozov.

Toomas Ehrpasi nimeline stipendium suurusega 1917 eurot anti Luua Metsanduskooli õpilasele Karl-Raigo Pikhofile.

Parim magistritöö hakkpuidust

Lisaks neile viiele stipendiaadile premeeris RMK juba 12. korda Eesti Maaülikooli parima magistritöö autorit. Sel korral läks 700-eurone preemia Kaupo Valbile, kelle töö käsitles hakkpuidu kütteväärtuse näitajaid ja proovide võtmise meetodikat.

Kaupo Valb võrdleb oma metsatööstuse erialal kaitstud magistritöös „Kütteks kasutatavate hakkpuidu proovide segamisel ja jaotamisel saadud tulemuste analüüs” ASI Fortum Tartu elektri ja

soojuse koostootmisjaamas hakkpuidu proovide näitajaid samade proovide näitajatega Eesti Maaülikooli puitkütuste laboris. Autor soovib kasutada standardkohast hakkpuidu niiskuse määramise meetodikat, et tagada mõõtmisandmete täpsus ja usaldusvärsus.

Kaupo Valbi töö valiti välja teemakäsitluse aktuaalsuse tõttu, sest puit on kõige suurema majandusliku potentsiaaliga biokütus nii soojusenergia kui elektri tootmiseks Eestis.

RMK toetab metsandusharidust, jagades stipendiume nii Eesti Maaülikoolis kui Luua Metsanduskoolis. Pildil tutvuvad maaülikooli metsanduse ja keskkonnakaitse tudengid raiejäätmete varumisega RMK langil Põlvamaal.



MAJANDUS- KOKKUVÕTE

BILANSS

(eurodes)

VARAD	31.12.2012	31.12.2011
Käibevara		
Raha	20 485 500	5 475 877
Lühiajalised finantsinvesteeringud	0	37 000 000
Nõuded ostjate vastu	8 863 528	10 775 545
Muud lühiajalised nõuded	626 361	760 164
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	0	3741
Ettemaksed teenuste eest	313 696	298 494
Varud	8 777 354	7 401 789
Bioloogiline vara	26 114 084	26 114 084
Käibevara kokku	65 180 523	87 829 694
Põhivara		
Pikaajalised finantsinvesteeringud	1 980 235	1 880 587
Materiaalne põhivara	389 618 113	361 630 595
Immateriaalne põhivara	855 559	442 281
Bioloogiline vara	741 847 889	741 847 889
Põhivara kokku	1 134 301 796	1 105 801 352
KOKKU VARAD	1 199 482 319	1 193 631 046

KOHUSTUSED JA NETOVARA	31.12.2012	31.12.2011
Kohustused		
Lühiajalised kohustused		
Võlad tarnijatele	5 342 607	5 061 310
Maksuvõlad	10 411 489	6 388 746
Võlad töövõtjatele	2 134 342	2 091 910
Muud võlad	914 207	368 799
Saadud ettemaksed	53 244	126 870
Lühiajalised kohustused kokku	18 855 889	14 037 635
Netovara		
Riigikapital	1 087 179 793	1 069 065 038
Eelmiste perioodide kasum	74 310 917	78 535 707
Aruandeaasta kasum	19 135 720	31 992 666
Netovara kokku	1 180 626 430	1 179 593 411
KOHUSTUSED JA NETOVARA KOKKU	1 199 482 319	1 193 631 046

KASUMIARUANNE

(eurodes)

	2012	2011
Müügitulu	135 750 681	137 037 811
Muud äritulud	6 412 874	2 972 493
Valmis- ja lõpetamata toodangu varude jääkide muutus	1 327 545	1 941 560
Oma tarbeks põhivara valmistamine	21 045	0
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-77 129 440	-71 020 183
Mitmesugused tegevuskulud	-11 118 487	-8 579 311
Tööjõukulud	-20 818 957	-18 867 414
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-6 196 685	-6 350 096
Muud ärikulud	-81 997	-503 349
Ärikasum	28 166 579	36 631 511
Finantstulud ja -kulud	591 819	823 813
Kasum enne tulumaksustamist	28 758 398	37 455 324
Tulumaks	-9 622 678	-5 462 658
Aruandeaasta kasum	19 135 720	31 992 666

VANDEAUDIITORI ARUANNE



AS Deloitte Audit Eesti
Roosikrantsi 2
10119 Tallinn
Eesti

Tel: +372 640 6500
Faks: +372 640 6503
www.deloitte.ee

Reg.nr. 10687819

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE


Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogule:

Oleme auditeerinud Riigimetsa Majandamise Keskuse (edaspidi "RMK") raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2012 ning eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kasumiaruannet, netovara muutuste aruannet ja rahavoogude aruannet, aastaaruande koostamisel kasutatud oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisasid. Viisime oma auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega (Eesti). Meie 1. märtsil 2013 väljastatud sõltumatu vandeaudiitori aruandes avaldasime arvamust, et nimetatud raamatupidamise aastaaruanne, mille põhjal on koostatud lehekülgedel 56-58 esitatud raamatupidamise aastaaruande kokkuvõte, kajastab olulises osas õigesti ja õiglaselt RMK finantsseisundit seisuga 31. detsember 2012, ning siis lõppenud majandusaasta tulemust ja rahavoogusid kooskõlas Riigi Raamatupidamise Üldeeskirja esitatud arvestuspõhimõtete, Eesti raamatupidamise seaduse ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditega.

Meie arvates on raamatupidamise aastaaruande kokkuvõte kõigis olulistes osades kooskõlas raamatupidamise aastaaruandega, mille alusel see on koostatud.

RMK finantsseisundist ja perioodi majandustegevuse tulemustest ning meie auditi ulatusest parema arusaama omandamiseks tuleks raamatupidamise aastaaruande kokkuvõtet lugeda koos eespool nimetatud raamatupidamise aastaaruandega ja meie sõltumatu vandeaudiitori aruandega selle kohta.

16. aprill 2013


Veiko Hintsov
Vandeaudiitor nr 328
AS Deloitte Audit Eesti
Tegevusluba nr 27


Erki Usin
Vandeaudiitor nr 496

Deloitte tähistab ühte või mitut Deloitte Touche Tohmatsu't, mis on UK määratud vastutusega äriühing ja selle liikmesfirmade võrgustikku, kus iga liikmesfirma on juridiliselt eraldi seisev ja sõltumatu ettevõtte. Deloitte Touche Tohmatsu ja tema liikmesfirmade juridilise struktuuri detailset kirjeldust vaata www.deloitte.ee.

Deloitte Touche Tohmatsu Limited liige

FOTODE AUTORID

kaaned Kaupo Kikkas

sisekaas Sven Začek

lk 2 Sven Začek

lk 4-5 Kaupo Kikkas

lk 6 Kaupo Kikkas

lk 9 (päripäeva liikudes) ELIL, Scanpix, Helen Noormets, Kaido Haagen, Merle Timpson, MTÜ Spordiürituste Korraldamise Klubi

lk 10 (päripäeva liikudes) Kristjan Kaljund, Kaupo Kikkas, Airi Lokk, Kaia Kauts, RMK, Kaia Kauts

lk 16 MTÜ Spordiürituste Korraldamise Klubi

lk 18-19 Rando Kall

lk 28 Jarek Jõepera

lk 30-31 Remo Savisaar

lk 36 Marion Undusk

lk 38-39 Sven Začek

lk 42 Kristjan Kaljund

lk 48-49 Jüri Pere

lk 52 Mari-Liis Kitter

lk 54-55 Rando Kall



Lae enda telefoni RMK nutitefonirakendus looduses liikujale. Saadaval eesti ja vene keeles Androidile, iPhone'ile ja Windowsi telefonidele.

